Філологічний проєкт «**Українське слово у вимірах сьогодення»**

Онлайн-журнал «Говоримо українською правильно»

(червень 2026, № 10)

Новий український правопис – 2026: чинний стандарт державної мови. Знайомимо з новаціями

«Історія нашого правопису, як і історія розвою літературної мови, ясно показує нам, що вони для недержавного народу завжди були й є укладом двох сил у країні: наукових і політичних. Було так за давніх часів, ще виразніше стало за часів наших» (Іван Огієнко(митрополит Іларіон).

Ці слова великого сина нашого народу відомі із середини ХХ століття, але значною мірою їх можна пристосувати й до сьогодення.

28 березня 2026 року в Україні набрав чинності стандарт державної мови «Український правопис». Його дія поширюється на всі сфери суспільного життя, визначені в законодавстві, зокрема в Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Затверджений стандарт державної мови «Український правопис» є чинним стандартом, заснованим на правилах, ухвалених ще у 2019 році. У 2026 році завершилися перехідні періоди, і ці норми є обов'язковими в освіті, діловодстві та на іспитах (НМТ).

Стандарт набрав чинності після ухвалення постанови Кабінету Міністрів України № 398 від 27 березня 2026 року, якою визнано, що втратила чинність постанова від 22 травня 2019 року № 437 «Питання українського правопису». ***Сам стандарт затверджено рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови від 1 березня 2026 року № 47*** та оприлюднено на офіційному вебсайті Комісії.

У Комітеті зазначають: розробка нових норм правопису проходила за безпосередньої участі професійної робочої групи, що об'єднала провідних спеціалістів із різних наукових і освітніх установ.

Змістовні зміни до звичних норм правопису для користувачів відсутні.

Оновлення мають здебільшого редакційно-технічний характер: узгоджено структуру документа відповідно до актуальних нормативних вимог, виправлено технічні недоліки (зокрема, помилки друку та повторення), уточнено формулювання деяких положень без зміни їхнього змісту, а також додано нові приклади до ілюстративного матеріалу.

Особливу увагу приділено виправленню наголосів у низці слів і форм. При цьому вилучено з прикладів назви, що стосуються держави-агресора та її союзників. Також у тексті з'явився новий підрозділ «Український алфавіт».

Як повідомляє офіційний сайт Національної комісії зі стандартів державної мови, робота над удосконаленням Українського правопису триватиме. Основна мета — системне вирішення наявних дискусійних та проблемних аспектів у ньому.

У цьому випуску розпочинаємо знайомство і***з новаціями та змінами.***

Основні правила нового правопису:

- **Написання з «пів»:** Числівник «пів» у значенні «половина» завжди пишеться **окремо** з іменниками у родовому відмінку (наприклад: пів Європи, пів України, *пів години*, *пів Києва*, пів Одеси, *пів яблука, пів парти*). Разом пишуться лише слова, де «пів» становить єдине ціле (наприклад: *півострів, піваркуш, південь, півзахист, півкуля, півоберт, півострів*).

- **«Є» замість «Е»:** Слова латинського походження з коренем -ject- пишуться тільки через «є»: *проєкт*, *проєкція*, *траєкторія*, *об'єкт*, *фойє.*

- **Іншомовні префікси:** Слова з іншомовними компонентами (архі-, архи-, бліц-, веб-, віце-, екс-, контр-, поп-, прес-, топ-, гіпер-, екстра-, максі-, міді-, макро-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, супер-, поп-, ультра-, флеш-, тощо, тобто частини, що означають вищу міру за звичайну, дуже високу, чи дуже слабу, чи швидку і ін.) пишуться **разом** (наприклад: *вебсторінка*, *експрезидент*, *архіскладний, гіпермаркет, екстраклас, макроекономіка, мікрохвилі, супермаркет, ультрамодний, мультимільйонер, преміумклас).* А також слова з анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-: *контрудар, віцепрем'єр*, *ексчемпіон, ексміністр, експрезидент, оберлейтенант, штабскапітан, але за традицією контр-адмірал.*

- **Передача звука [g]:** У запозичених власних назвах дозволено передавати звук [g] не лише літерою «г», а й через «ґ» (наприклад: *Гете* та *Ґете*, *Гуллівер* та *Ґуллівер*).
- **Фемінітиви:** Офіційно закріплено можливість утворення назв жіночого роду від іменників чоловічого роду для позначення професій і посад за допомогою суфіксів -к-, -иц-, -ин-, -ес-:
    - суфікс- **к-**: *авторка, директорка, редакторка, дизайнерка, студентка, лікарка, викладачка, кондитерка, депутатка, доцентка, вчителька;*

    - суфікс – иц-: *учениця, службовиця, порадниця, керівниця, видавниця, співрозмовниця, науковиця, очільниця, базарниця, атомниця, садівниця, дослідниця;*

    - суфікс – ин-: *продавчиня, філологиня, фахівчиня, мисткиня, плавчиня, культорологиня, майстриня ;*

    - суфікс –ес-: *поетеса, дияконеса патронеса, критикеса, стюардеса, баронеса.*

Варіантність у закінченнях: Для іменників третьої відміни (на -ть) у родовому відмінку однини, крім закінчення -і, дозволено використовувати закінчення -и (*радости*, *незалежности*, *совісти*, *осени, гідности, чести, незламности (іменники на –ть)*.

- **Ау/ав:** Допускаються орфографічні варіанти: *аудієнція* і *авдієнція*, *пауза* і *павза*, *лауреат* і *лавреат*.

- **Написання сайтів:** Назви сайтів, соцмереж та пошукових систем пишуться без лапок. Якщо поруч стоїть родове слово, вживається велика літера (*мережа Facebook*, *сайт Вікіпедія*), а в разі загального вжитку — з малої.
Детально ознайомитися з усіма нормами можна у виданні стандарту від Національної комісії зі стандартів державної мови. Офіційні роз'яснення та завдання для підготовки доступні на освітньому порталі НУШ або у матеріалах ВВС Україна.

Бажаємо успіхів у вивченні та вдосконаленні української мови, виробленню мовної стійкості в робочому й повсякденному спілкуванні.

Сподіваємося, що матеріали цього онлайн- журналу допоможуть Вам у цьому.

У наступних випусках продовжимо знайомство зі змінами в Новому правописі.

- Розмовляй рідною мовою – своєю і свого народу: скрізь, де її розуміють, з усіма, хто її розуміє. Не поступайся своїми мовними правами заради вигоди, привілеїв, лукавої похвали – це зрада свого народу.

- Ставлення до рідної мови має бути таким, як до рідної матері: її люблять не за якість принади чи вигоди, а за те, що вона – мати.

- Допомагай кожному, хто хоче вивчити українську мову.

--- --- ---